

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК СИСТЕМНЕ ЯВИЩЕ: КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ЗМІСТУ

PUBLIC ADMINISTRATION AS A SYSTEMIC PHENOMENON: CONTENT CONCEPTUALIZATION

У статті здійснений аналіз публічного управління як системи. Поняття системи публічного управління ідентифікується через призму функціонування його структурних елементів, які забезпечують формування та надання публічних послуг, діяльність інституційних структур на які покладається реалізація функцій, пов'язаних із забезпеченням взаємодії держави та громадянського суспільства. На підставі здійсненого дослідження розкрито сутність системності публічного управління, враховуючи основні критерії та детермінаційні фактори його реалізації в сучасних умовах суспільного розвитку. Вказано на певні обернені контексти у його розумінні з точки зору забезпечення результативності прийняття публічних рішень їх кореляції зовнішнім умовам. Показано ієрархічність державної детермінації, яка розкриває системне призначення публічного управління й на цій основі вироблення системного інструментарію результативності його реалізації враховуючи власний інституційний запит та вимоги суспільства щодо системи організації публічної влади, розширення реформативного потенціалу держави щодо системної модернізації діяльності інституцій на які покладається системність реалізації публічних функцій.

Для забезпечення структурної цілісності розуміння публічного управління доцільно враховувати міждисциплінарну природу його функціонування. Це стосується сфери адміністрування, інституційної інтерактивності суб'єктів наділених повноваженнями по прийняттю та реалізації публічних рішень. Заперечуючи певну автономність діяльності суб'єктів публічного управління окрема роль у даному процесі відводиться міжсуб'єктній інтеграції державних, муніципальних органів та неурядових організацій, кожен із яких керується інструментальним концептом своєї діяльності, не орієнтуючись при цьому на розширення системності публічного управління і при цьому виступаючи повноправним його суб'єктом як системи. У даному відношенні особливу увагу приділено розширенню інтегративної єдності між суб'єктами публічного управління, кожен із яких керується власними інституційними інтересами повинен працювати на розширення практики результативності функціонування публічного управління, а відтак і його системності.

Ключові слова: публічне управління, публічна послуга, системність публічного управління, функції публічного управління, управління, врядування.

The article analyzes public administration as a system. The concept of the public administration system is identified through the prism of the functioning of its structural elements. Structural elements of public administration ensure the formation and provision of public services, the activity of institutional structures that are entrusted with the implementation of functions related to ensuring the interaction of the state and civil society. On the basis of the conducted research, the essence of the system of public administration was revealed, taking into account the main criteria and determining factors of its implementation in modern conditions of social development. It is pointed out certain reverse contexts in his understanding from the point of view of ensuring the effectiveness of public decision-making and their correlation to external conditions. The hierarchy of state determination is shown, which reveals the systemic purpose of public administration and, on this basis, the development of a systematic toolkit for the effectiveness of its implementation, taking into account its own institutional demand and the demands of society regarding the system of public authority organization, the expansion of the reformation potential of the state regarding the systematic modernization of the activities of institutions that rely on the systematic implementation of public functions. To ensure the structural integrity of the understanding of public administration, it is advisable to take into account the interdisciplinary nature of its functioning. This concerns the sphere of administration, institutional interactivity of subjects empowered to make and implement public decisions. Denying a certain autonomy of the activities of the subjects of public administration, a separate role in this process is given to the intersubjective integration of state, municipal bodies and non-governmental organizations, each of which is guided by the instrumental concept of its activity, without focusing on the expansion of the system of public administration and at the same time acting as a full-fledged its subject as a system. In this regard, special attention is paid to the expansion of integrative unity between the subjects of public administration, each of which, guided by its own institutional interests, must work to expand the practice of the effectiveness of the functioning of public administration, and therefore its system.

Key words: public administration, public service, system of public administration, functions of public administration, management, governance.

УДК 35.351
DOI <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2023.38.39>

Чечотка В.Д.

аспірант кафедри публічного управління, туризму та готельно-ресторанної справи
Навчально-науковий інститут управління, економіки та природокористування Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського

Постановка проблеми. У контексті з'ясування сутності розвитку системи публічного управління в сучасних умовах на особливу увагу заслуговує його конкретизація як системного явища, враховуючи різні детермінаційні лінії та контексти його формування та реалізації у постмодерний період в умовах глобалізації. Враховуючи те, що предметність публічного управління залишається методо-

логічно й концептуально звуженою, більшість вчених демонструють свою одностайність щодо ідентифікації типових конструктів з'ясування його сутності, а відтак й параметри самої системності його змісту та аргументації на користь розширення його структурності не працює як на розвиток самої системи публічного управління, а також і дисциплінарності його вивчення. Одним із пояснень такого

методологічного звуження публічного управління для вітчизняної теорії та практики його формування та реалізації виступає орієнтація на світові школи публічної політики та управління, які не враховують у повній мірі роль детермінаційних факторів розвитку та функціонування публічної сфери притаманної для України. *Невирішеним* питанням залишається концептуалізація змісту публічного управління як системного явища в нових глобальних умовах. **Мета** статті – розглянути публічне управління як системне явище в умовах глобалізації.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Теоретичні основи публічного управління викладені в працях В. Бакуменка, В. Баштанника, С. Кравченка, О. Дегтяра, Л. Ткачук, Ю. Вороніної. Методологія публічного управління досліджена в працях Р. Войтович, В. Князева, Ю. Сурміна, Ю. Шарова.

Виклад основного матеріалу. Вивчення світових шкіл публічного управління вказує на потребу концептуального аналізу системної проєкції публічного управління в межах вітчизняної практики його реалізації. На даний час у більшості випадків «авторської інтерпретації зарубіжних джерел», формується дослідницька проблемність на основі власної світоглядної аргументації, а не врахування об'єктивних умов та факторів його реалізації. У своєму намаганні охопити й описати політико-адміністративні тренди більшість вчених зосереджується на артикуляції типових дослідницьких контекстів, які розкривають системність публічного управління яка укладається у традиційні аргументаційні лінійки. За таких методологічних обставин концептуалізація системності публічного управління зводиться до з'ясування змісту й особливостей теоретичних прийомів визначення його сутності та методології його практичного застосування, лишаючи поза увагою детермінацію сучасних умов суспільного розвитку та його залежність від інструментів взаємовідносин суспільства та держави, а також власне і самих інститутів держави. Розкриваючи системність публічного управління особливу увагу варто акцентувати на функціональній ролі публічної політики та її призначенні у процесах формування та реалізації публічного управління, співвідношенні суб'єктності між її елементами.

Розглядаючи публічне управління як системне явище К.Худ наголосив на доцільності з'ясування його змісту у контексті виявлення функціональної ролі його структурних елементів, які забезпечують сталість умов суспільного розвитку. У зв'язку із цим вчений вказав на співвідношення державного управління, державного менеджменту та

публічного управління, які дозволяють з'ясувати системність діяльності інституцій на які покладається реалізація відповідних публічних функцій у забезпеченні життєдіяльності громадян. На підставі цього глибинність даного дослідницького концепту вченого стосується опису елементів пояснення та практичного застосування публічного управління, розроблення та утвердження напрямків розвитку політико-адміністративної системи. Виходячи із цього системність публічного управління в сучасних умовах суспільного розвитку вчений розглядає через призму врахування ролі «нормативної рефлексії цінностей, норм та стандартів, які застосовуються по відношенню до державного регулювання та державної політики» [1]. Це свідчить про те, що простежити системність публічного управління можливо лише за умови врахування нормативної структури його реалізації, яка дозволяє з'ясувати функціональне призначення кожного із його елементів у контексті реалізації потреб громадян щодо розвитку сучасної держави. У даному відношенні вчений виходить із лінійності ототожнення державного та муніципального управління як структурних складових публічного управління, які працюють на його функціональну цілісність та результативність. Такий контекст розкриття системності публічного управління запропонований вченим вказує на «операціональні та адміністративні аспекти функціонування державних органів, включаючи державну службу, аналітику державних програм та політик, включаючи стратегічне планування, оцінку регулюючого впливу; взаємодію держави та громадян включаючи лобізм та відносини бізнесу з державними та муніципальними органами» [1]. Виходячи із цього публічне управління ідентифікується вченим як «система кооперації державних, муніципальних, некомерційних та змішаних структур, покликана забезпечити задоволення суспільних інтересів та вирішення колективних проблем, де громадське управління, об'єднуючи діяльність державних, муніципальних, неурядових (некомерційних) організацій, фактично представляє суспільно-державну систему реалізації загальнонаціональних та місцевих інтересів та виробництва суспільних благ» [1]. Така логіка обґрунтування системності публічного управління покликана передусім враховувати автономність суб'єктності тих, хто забезпечує формування та реалізації публічної політики з збереженням інституційних прав за кожним щодо здійснення відповідного організаційного вибору, який забезпечує результативність прийняття публічних рішень. Розглядаючи публічне управління як системне

явище К.Худ вказав на структурну умову налагодження зворотних зв'язків між суб'єктами його реалізації, які забезпечують як процес прийняття, так і реалізації публічних рішень, кожен із яких керується власними інтересами, які представляють: 1) групи інтересів (різні громадські фонди, профспілки, етнічні, молодіжні та ін. організації з певними інтересами, парламентські лобі та ін.); 2) відносини безпосередньо з громадянами (оподаткування, законотворча та правозастосовна практика, підготовка та реалізація соціальних програм); 3) взаємовідносини з комерційними підприємствами (їхнє правове регулювання, державно-приватне партнерство тощо) [1]. У такий спосіб системність публічного управління є методологічною характеристикою взаємовідносин між органами державної влади та місцевого самоврядування з іншими суб'єктами суспільних відносин, які безпосередньо впливають на публічність процесів забезпечення суспільного розвитку.

Важливу методологічну характеристику системності публічного управління демонструє концепція Д.Кеттла, в межах якої під ним безпосередньо розуміється «не лише адміністративний але й політичний процес, який розкриває системність діяльності формальних та неформальних акторів залучених до процесів прийняття та виконання рішень формальних та неформальних структур, створених для прийняття та виконання управлінських рішень» [2]. Важливу роль у даному процесі і побудові результативної системи публічного управління вчений відводить бюрократичному апарату, який володіє функціональною суб'єктністю забезпечення сталості процесів суспільного розвитку. Ефективність його функціонування визначається діяльністю відповідних інституцій, які гарантують системність публічного управління, включаючи діяльність «неурядових організацій, аналітичних мозкових центрів, релігійних лідерів, фінансових інститутів, політичних партій, груп інтересів» [2]. Діяльність кожної із цих інституцій направлена на вироблення організаційного комплексу забезпечення результативності публічного управління, створення змістовного наповнення ідентичного конкретиці функціональних умов в яких перебуває розвиток сучасного суспільства. Аби забезпечити структурну цілісність розуміння публічного управління на думку вченого доцільно враховувати міждисциплінарну природу його функціонування, яка стосується не лише сфери адміністрування, а поширюється і на інституційну інтерактивність суб'єктів наділених повноваженнями по прийняттю та реалізації публічних рішень. Заперечуючи

певну автономність діяльності суб'єктів публічного управління Д.Кеттл окрему роль у даному процесі відводить міжсуб'єктної інтеграції державних, муніципальних органів та неурядових організацій, кожен із яких керується інструментальним концептом своєї діяльності, не орієнтуючись при цьому на розширення системності публічного управління і при цьому виступаючи повноправним його суб'єктом як системи. У даному відношенні вчений особливу увагу приділяє розширенню інтегративної єдності між суб'єктами публічного управління, кожен із яких керується власними інституційними інтересами повинен працювати на розширення практики результативності функціонування публічного управління, а відтак і його системності.

Концептуалізації публічного управління як системного явища окрему увагу приділено у концепції А.Кйоера, який вказав на особливу роль громадського сектору у його функціонування на засад «теорії бюрократії», концепції «нового державного менеджменту» та концепції «розумного управління» [3]. Всі вони у своїй сукупності працюють на побудову мережевої системи публічного управління, сприяючи кожному із його суб'єктів розширенню спроможності щодо прийняття та реалізації публічних рішень. Певну складність в ідентифікації системності публічного управління та інструментарію його розширення вчений вбачає в осмисленні його процесуальності, враховуючи детермінаційну залежність його суб'єктів між собою у контексті прийняття складних публічних рішень. Аби розширити практику реалізації публічного управління, а відтак і його системності на думку вченого доцільно розширити суб'єктність його функціонування залежно від процесів ускладнення та розвитку соціально-політичних процесів. Наразі коли система публічного управління перестає працювати на відповідні детермінаційні вимоги, які по відношенню до неї висуває суспільство, вона переходить у стан залежної перманентності, відтак це приводить до звуження кола її учасників на яких покладається реалізація відповідних публічних функцій. Виходячи із цього системність як важлива атрибутивна ознака публічного управління направлена передусім на забезпечення керованості відповідних суспільних процесів шляхом створення інституційних структур направлених на реалізацію публічного регулювання та макро та мікрорівнях. У підтвердження цього вчений в особливий спосіб наголошує на доцільності врахування зовнішніх умов та факторів функціонування публічного управління, які закладають не лише зовнішньо-системну інститу-

ційність його реалізації, але й працюють на розширення внутрішньо сталої системності його. Така аргументація вченого базується на розумінні публічного управління, яке з одного боку перебуває за межами політичної сфери, а з іншого боку є відображенням внутрішніх політико-правових процесів, які відбуваються у процесі прийняття публічних рішень та надання публічних послуг. Враховуючи вплив зовнішніх політичних факторів у процесах розвитку сучасної держави, публічна сфера набуває відповідного інституційного зміцнення переорієнтовуючи свою діяльність від внутрішньої функціональності на зовнішню. У даному відношенні системність публічного управління характеризується через призму його залежності та інституційної відповідності політичним вимогам, які висуває суспільство по відношенню до держави у контексті реалізації його запитів. На думку А.Кіоера публічне управління демонструючи високу залежність від «прийняття» зовнішніх політичних впливів на сприяння ним набуває особливого системного характеру для своєї функціональності не лише слугуючи, але й стимулюючи вирішення відповідних політичних завдань. Це свідчить про те, що сталість функціонування публічного управління в сучасних умовах суспільного розвитку у жодному випадку не може бути досягнена за межами врахування конкретики відповідних політичних впливів, які визначають смислову структуру діяльності його інститутів. Тобто у даному відношенні органи публічного управління перебуваючи під індикативним впливом певних політичних умов та факторів здобувають для себе смислову структуру своєї діяльності, яка безпосередньо впливає на забезпечення функціональності його реалізації в сучасних умовах. Головним призначенням публічного управління, яке закладає нову якість системності його реалізації у сучасних умовах на думку А.Кіоера є координація своєї діяльності із вимогами функціонування політичної сфери, які слугують виробленню новітніх інституційних орієнтирів за якими має формуватись та здійснюватись публічна політика держави та забезпечуватись розвиток взаємовідносин суспільств та держави.

У продовження до наведеної вище аргументації системності публічного управління розроблено концепцію Дж.Офлейнна, який застосував спробу вирішення суперечностей між операціональною, адміністративною та політичною її підсистемами. Ці підсистеми у своїй сукупності працюють на вироблення системних орієнтирів діяльності інститутів публічної сфери, й на основі цього кожен із них здобуває можливість для розроблення ефективних

механізмів погодження суспільних та державних інтересів. У даному відношенні публічне управління як системне явище розглядається вченим у контексті з'ясування функціональної ролі кожного із його суб'єктів, а також розширення мотиваційної структури «стратегії вироблення позицій», які б забезпечували динаміку суспільного розвитку. Виходячи із цього системність публічного управління визначається його ресурсною спроможністю координувати діяльність суб'єктів публічної сфери відповідно до потреб різних груп громадськості, з іншого боку саме публічне управління виявляє свою системність у контексті структуруванні діяльності інститутів громадянського суспільства. Саме тому на думку вченого аби забезпечити системність публічного управління його основні суб'єкти мають акцентувати свою діяльність на збереженні та розширенні традицій, застосуванні нормативів та правил вдосконалення технологій реалізації публічної влади. Виходячи із цього, сутність застосування категорії системності по відношенню до державного управління ґрунтується на тому, що «дана категорія дозволяє представити інститути та процеси політико-адміністративної системи як: 1) владні утворення, які мають безпосереднє відношення до відповідного політичного режиму; 2) управлінські інструменти, які володіють адміністративним потенціалом регулятивного впливу; 3) результат компромісу та зіткнення коаліцій, зацікавлених у державних рішеннях груп [5]. Виходячи із цього в межах даного дослідницького підходу наводиться сутність публічного управління як системного явища через призму вирішення дихотомії «політики-управління», аби на основі цього зняти протилежність між політичним та адміністративним обґрунтуванням процесів розвитку публічної сфери. Варто відзначити, що для ХХ століття та початку ХХІ століття актуальність дихотомічності політико-управлінського конструкту все більше втрачає свою функціональну результативність, адже на думку Дж.Офлейнна майже алогізмом стає доцільність застосування «вільних та оціночних суджень по відношенню до публічного управління» як таких які приводять до сутнісної девальвації її структурне призначення. Відповідно до цього публічне управління як системне явище орієнтуючись на різні рівні та форми реалізації публічної діяльності потребує власного типологічного підходу до створення організаційних структур на які покладається розвиток публічної сфери.

Важливу роль у контексті з'ясування сутності публічного управління як системного явища належить концепції Дж.Марча в межах

якої ним вперше зосереджено увагу на організаційному детермінізмі, який привноситься умовами неоінституціоналізму. У зв'язку із цим на думку вченого системність публічного управління забезпечується завдяки розширеній діяльності політичних акторів, які виконують функції по реалізації «макрорациональних факторів», внаслідок чого йдеться про те, що більшість із них будучи інституційного незалежними перестають працювати на ефективність діяльності апарату органів публічної влади. Виходячи із цього аби забезпечити розуміння публічного управління як системного явища завжди доцільно враховувати її внутрішню інституційну потребу, яка передусім стосується організації діяльності апарату органів публічної влади і приведення його діяльності у відповідність із цілями державної політики. За умови якщо відбувається органічне розширення таких цілей, відбувається розширення суб'єктності реалізації публічного управління, досить часто шляхом породження нових інституційних проблем як невідповідності її результативності у напрямку надання якісних публічних послуг населенню. У даному відношенні вчений наголошує на тому, що публічне управління демонструючи системну діяльність його основних суб'єктів направлене на те аби сприяти «легітимності, ефективності та підзвітності політико-адміністративної діяльності акторів публічного управління, що тим самим дозволяє показати сутність та зміст управлінських стратегій держави» [4]. По своїй природі інституційно й технологічно публічне управління демонструючи системну практику реалізації публічного інтересу покликане враховувати багаторівневу структуру діяльності його суб'єктів, які досить часто виявляються абсолютно відірваними від потреб держави. На підставі цього вчений вказав на три основні ознаки публічного управління, які характеризують його як системне явище, серед яких: 1) проблематика цього напряму охоплює найактуальніші питання політико-адміністративної практики; 2) пряма включеність до розробки державних рішень означає нормативну заданість досліджень, коли прямо визнається базова роль цінностей; 3) наукові дослідження найбільш тісно пов'язані з експертизою і тому займаються питаннями, що потрібно робити, а не тим, що має бути [4, с. 5-7]. Розглядаючи системність публічного управління через призму його теоретико-методологічного призначення, його сутність зводиться до того аби слугувати розширенню процесуальності та ієрархічності публічної сфери та інструментарію формування та реалізації публічної політики.

Своєрідним концептуальним продовженням до аргументації на користь розгляду публічного управління як системного явища є бачення Д.Осборн, який вказав на його операціонально-адміністративні складові. Надзвичайно важливо, що на думку вченого системність публічного управління є основною вимогою до забезпечення його результативності та відповідності сучасним умовам суспільного розвитку. Виходячи із цього особливу увагу у процесах розширення системного простору публічного управління вчений відводить розвитку концепції «нового державного менеджменту» та запровадженню системного адміністративного реформування, яке забезпечує відповідну послідовність у функціонуванні її бюрократичної моделі та побудови адміністративної діяльності інститутів держави. Критеріальною умовою на основі якої Д.Осборн ґрунтує своє бачення системності публічного управління є аналіз та структурування інститутів держави на які покладається надання публічних послуг. На його думку «державні інститути покликані створювати всі необхідні рамки для процесів громадської активності та спонукати громадян до самостійного вирішення проблем... держава координуючи свою діяльність на основі встановлених правил реалізує соціальну і економічну діяльність, демонструючи у такий спосіб багаторівневу системність публічного управління» [6]. Розкриваючи сутність публічного управління як системного явища через призму реалізації системної діяльності держави по відношенню до реалізації інтересів суспільства вчений особливу увагу приділяє її сервісній сфері, функціонування якої потребує запровадження багаторічної діяльності. Задля того аби гарантувати результативність такої системності держава має дотримуватись структурно-функціональних нормативів забезпечення її результативності по відношенню до інтересів громадянина. Це безпосередньо потребує нового рівня розвитку системності публічного управління й функціонування публічного рівня на вищому рівні своєї інституційної ієрархічності, в результаті чого органи публічної влади мають виконувати функції зорієнтовані на реалізацію як власних так із зовнішніх пріоритетів визначених інститутами громадянського суспільства. Застосовуючи бюрократичну модель для наведення аргументаційної лінії на користь розкриття системності публічного управління вченим ставиться питання про розширенню контролю за органами публічної влади та їх підзвітності, що тим самим слугує розширенню його функціональності у напрямку утвердження широкої системи вза-

емозв'язків між його суб'єктами. У даному відношенні публічне управління постає як легітимний системний конструкт, який передбачає запровадження детермінованої діяльності суб'єктів на які покладається прийняття публічних рішень та надання якісних публічних послуг. Закладаючи результативні передумови для забезпечення сталого суспільного розвитку публічне управління має бути передусім направленим на системну реалізацію функцій публічного управління, аби у такий спосіб гарантувати розширення «інституційного балансу» між інститутами на які покладається надання публічних послуг. Виходячи із цього вчений вказав на системність призначення публічного управління, яке полягає у побудові інституційних відносин, які слугують розширенню системного потенціалу держави по відношенню до інтересів та потреб громадянського суспільства. Задля того аби забезпечити певну аполітичність публічної сфери держава у своїй діяльності має орієнтуватись на запровадження політико-адміністративних принципів, аби гарантувати відповідний рівень солідарності у стосунках з громадянським суспільством на яке покладається дотримання певної системної взаємодії із органами публічної влади.

Своєрідне аргументаційне продовження щодо розкриття системності публічного управління демонструє у своїй концепції Р.Родес, який вказав на інструментарій налагодження партнерських відносин відповідно до яких забезпечується координаційна діяльність органів публічної влади та суспільства. На його думку «держава бере на себе ініціативну функцію співробітництва, стаючи партнером по формуванню кооперації, ва не традиційно домінуючим та владним інститутом, який нав'язує свій стандарт діяльності» [7]. Виходячи із цього системність публічного управління вчений розглядає через призму «ієрархічну організованість системи» діяльності органів публічної влади, які працюють на розширення мережевої взаємодії державних, приватних та громадських інституцій. Системність такої взаємодії між ними дозволяє сформуванню новітній тип публічного управління, враховуючи закономірності функціонування мережевих підходів до організації політико-адміністративних процесів у суспіль-

стві. Більше того на переконання вченого завдяки системності публічного управління «сучасна держава здобуває функціональну можливість для задоволення суспільних інтересів заміняючи у такий спосіб ієрархічне адміністрування на нову форму управління» [7]. У зв'язку із цим публічне управління як системне явище в межах даної концепції все більше тяжіє до функціональної абсолютизації «комунікативних процесів» направлених гарантувати результативність системної взаємодії як власне органів публічної влади так і їх взаємодії із приватним сектором та громадськими організаціями з приводу реалізації спільних інтересів. У даному контексті він виходить із абсолютного переконання, що саме системність діяльності органів публічної влади у постіндустріальних суспільствах стає критеріальною умовою для розширення демократичної практики функціонування сучасних держав.

Висновок. Таким чином, здійснений нами аналіз публічного управління як системи дозволив ідентифікувати його через призму функціонування його структурних елементів, які забезпечують формування та надання публічних послуг, діяльність інституційних структур на які покладається реалізація функцій пов'язаних із забезпеченням взаємодії держави та громадянського суспільства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Hood C. The tools of Government. Chatham, NJ: Chatham House, 2014. 190 p.
2. Kettl D.F. The Politics of the administrative process. Washington, DC: SAGE publications, 2012. 612 p.
3. Kjøer A.M. Governance. Cambridge: Polity press, 2004. 191 p.
4. March J.C., Olsen J.P. The New Institutionalism: organizational factors in political life. American political science review. Cambridge, 1984. Vol. 78, N 3. P. 734-749.
5. O'Flynn J. From New Public Management to Public Value: Paradigmatic change and managerial implications. The Australian journal of public administration. Sydney, 2007. Vol. 66, N 3. P. 353-366.
6. Osborn D., Gaebler T. Reinventing Government. How the entrepreneurial spirit is transforming the public sector. N.Y.: Addison-Wesley, 1992. 420 p.
7. The Oxford handbook of political institutions / Ed. by R.A. W. Rhodes. Oxford: Oxford univ. press, 2008. 816 p.